

**ВІДГУК**  
**офіційного опонента**  
професора кафедри психології та педагогіки  
Хмельницького національного університету,  
доктора педагогічних наук, професора **ГОМОНЮК Олени Михайлівни**  
на дисертацію **ЧЖУ Цзінькуана** на тему:  
**«Формування в майбутніх бакалаврів готовності**  
**до використання інновацій у професійній діяльності»**,  
подану на здобуття ступеня доктора філософії  
за спеціальністю 011 «Освітні, педагогічні науки»  
галузі знань 01 «Освіта/Педагогіка»

**Актуальність теми виконаної роботи та її зв'язок із відповідними планами галузей науки.** Стрімкий розвиток науки й техніки супроводжується безперервним зростанням обсягу нової інформації, що зумовлює потребу суспільства у фахівцях, які здатні самостійно орієнтуватися в інформаційному просторі, критично оцінювати й аналізувати дані, порівнювати альтернативи, знаходити ефективні рішення та здійснювати дослідницьку діяльність. У процесі здобуття вищої освіти важливо сформувати у майбутніх випускників активну професійну позицію, що сприятиме розвитку їхньої самостійності, ініціативності та творчого потенціалу. Одним із дієвих шляхів вирішення цього завдання є організація інноваційної діяльності майбутніх бакалаврів.

Актуальність дослідження Чжу Цзінькуана зумовлена тим, що у сучасних умовах традиційні підходи до підготовки здобувачів вищої освіти вже не повною мірою відповідають вимогам ринку праці та не забезпечують достатнього рівня сформованості професійних компетентностей майбутніх бакалаврів. Це викликає необхідність оновлення системи їхньої підготовки шляхом упровадження інноваційних підходів і модернізації освітнього процесу. Водночас такі зміни мають спиратися на позитивний досвід і наукові надбання вітчизняної педагогічної науки. Важливим напрямом удосконалення професійної освіти є не лише перегляд і актуалізація змісту освітніх компонентів, а й посилення практичної складової навчання.

**Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами.** Дослідження виконано в межах науково-дослідної роботи кафедри педагогіки Національного університету біоресурсів і природокористування України за темою «Теоретико-методичні основи навчально-виховної роботи у природоохоронних та аграрних вищих навчальних закладах» (номер державної реєстрації 0115U003561).

**Найсуттєвіші наукові результати, що містяться в дисертації.** Комплексний аналіз наукових досліджень вітчизняних і зарубіжних учених, присвячених проблемі формування в майбутніх бакалаврів готовності до використання інновацій у професійній діяльності дозволив автору ґрунтовно висвітлити теоретичні засади та сформулювати вихідні положення щодо забезпечення становлення особистості студента як суб'єкта своєї життєдіяльності та майбутнього фахівця з урахуванням ціннісних орієнтацій, життєвого досвіду, суспільних умов; формують активність студентів, готовність до навчально-пізнавальної діяльності, єдність внутрішніх мотивів та потреб, формують уміння володіння інноваціями як засобом для міжкультурного спілкування та реалізації потреб у соціокультурному пізнанні світу; розвивають критичне мислення, уяву і здатність вирішувати нестандартні завдання.

Позитивної оцінки заслуговує обґрунтуванням дисертантом педагогічних умов формування у майбутніх бакалаврів готовності до використання інновацій у професійній

діяльності, зокрема: використання в освітньому процесі активних методів навчання та тренінгових технологій; оновлення змістового наповнення дисциплін темами про інновації та методику їх використання у професійній діяльності; цілеспрямований та неперервний розвиток інноваційного мислення майбутніх фахівців під час виконання творчих завдань; організація підвищення кваліфікації професорсько-викладацького складу щодо використання інновацій під час підготовки бакалаврів.

Важливим аспектом є вдосконалення діагностичного інструментарію, що передбачає використання критеріально-оцінювального підходу до визначення рівня сформованості готовності майбутніх бакалаврів до використання у професійній діяльності. Запропоновані в дисертації критерії діагностики рівнів її сформованості (інтуїтивний, репродуктивний, пошуковий, творчий) дають змогу детально проаналізувати стан сформованості готовності майбутніх бакалаврів до використання у професійній діяльності.

Дисертант творчо і нестандартно уточнив сутність поняття «готовність майбутніх бакалаврів до використання інновацій у професійній діяльності» як інтегративного особистісно-професійного утворення, що характеризується: сформованою мотивацією до інноваційної діяльності; наявністю системи знань про інновації та способи їх застосування; здатністю до практичного використання інновацій у професійній діяльності; розвинутою рефлексією, спрямованою на оцінювання та вдосконалення власної діяльності.

Без сумніву позитивним є практичне значення одержаних результатів дослідження, що полягає у створенні комплексу методичних розробок і тренінгових програм, спрямованих на розвиток інноваційної компетентності майбутніх бакалаврів з професійної освіти; розробленні методики реалізації педагогічних умов формування готовності до використання інновацій, що забезпечує поетапне та цілеспрямоване формування її структурних компонентів; запропоновано авторський методичний інструментарій, який базується на сучасних методологічних підходах і забезпечує ефективну організацію освітнього процесу.

**Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертаційному дослідженні.** Наукові положення, висновки та рекомендації дисертаційного дослідження Чжу Цзінькуана викладено ясно та логічно; вони є добре аргументованими і змістовними.

Достовірність одержаних результатів підтверджується теоретичною обґрунтованістю основних положень дослідження, опрацюванням великої кількості джерел, застосуванням сучасних методів дослідження, апробацією та впровадженням результатів роботи в практику роботи закладів вищої освіти.

Обґрунтування теми дисертації є методологічно, теоретично та технологічно переконливим, а комплекс завдань для її вирішення сприяє розкриттю теми та досягненню мети дослідження.

Аналіз основних положень дисертації свідчить про досягнення мети та вирішення завдань дослідження. Зміст роботи відповідає поставленій меті і завданням дослідження.

Структура і оформлення роботи відповідають академічним вимогам, а наявність таблиць, рисунків та додатків сприяє наочному відображенню отриманих результатів. Анотація коректно відображає зміст дисертаційного дослідження, висвітлюючи його основні положення.

Рівень апробації одержаних результатів є достатнім, що підтверджується участю автора у науково-практичних конференціях різного рівня.

Висновки, представлені в дисертації, характеризуються повнотою і логічністю викладу, достатнім рівнем обґрунтованості та достовірності.

**Оцінка змісту та завершеності дисертації.** Дисертація Чжу Цзінькуана містить три розділи, кожен з яких узгоджується із загальною метою дослідження та відображає його логічну послідовність. У вступі дослідження розкрито актуальність і доцільність обраної теми, визначено об'єкт, предмет, мету та завдання роботи. Окреслено методологічну базу дослідження, подано характеристику застосованих методів, визначено наукову новизну, практичне значення одержаних результатів, а також наведено інформацію щодо їх апробації та впровадження у заклади вищої освіти.

Перший розділ присвячено обґрунтуванню теоретичних основ формування у майбутніх бакалаврів готовності до використання інновацій у професійній діяльності. Важливим положенням цього розділу виступає характеристика історичних періодів розвитку інновацій в освітньому просторі. Автором переконливо доведено, що інновації в освіті є безперервним історичним процесом, який відображає взаємозв'язок соціально-економічних змін і розвитку педагогічної думки, а їх ефективність визначається рівнем наукового обґрунтування, інституційної підтримки та готовності суб'єктів освітнього процесу до змін.

У розділі проведено змістовний порівняльний аналіз європейського досвіду застосування інновацій у професійній діяльності майбутніх фахівців, зокрема здобувачів вищої освіти в Україні, Швеції, Словаччини, Австрії, Данії, Іспанії, Польщі, Німеччині, що дало змогу виявити як спільні стратегічні орієнтири, так і специфічні особливості реалізації відповідної освітньої політики.

На підставі всебічного аналізу наукових джерел схарактеризовано сучасні підходи до формування готовності майбутніх бакалаврів до використання інновацій у професійній діяльності, зокрема, інтегративний, енергоресурсний, особистісно орієнтований, культурологічний, соціокультурний, творчий, компетентнісний, системний, синергетичний, діяльнісний, праксеологічний, гуманістичний, аксіологічний, акмеологічний підходи. Це дало можливість дисертанту забезпечити цілісне бачення процесу професійної підготовки як багатовимірної системи, спрямованої на розвиток здатності до інноваційної діяльності.

У другому розділі запропоновано авторське визначення поняття «готовність до використання інновацій у професійній діяльності» як інтегративного особистісно-професійного утворення, що формується у процесі професійної підготовки та виявляється у здатності й готовності фахівця мотивовано, усвідомлено й ефективно застосовувати інноваційні технології у професійній діяльності на основі відповідних знань, умінь, досвіду та рефлексії.

Позитивної оцінки заслуговує обґрунтування структури готовності до використання інновацій у професійній діяльності, що охоплює мотиваційний, когнітивний, діяльнісний, рефлексивний компоненти, які у своїй сукупності відображають різні аспекти професійної підготовленості до інноваційної діяльності.

Рівнева диференціація (від інтуїтивного до творчого рівня) засвідчує поступовий перехід від елементарного інтересу до інновацій до їх самостійного й креативного використання.

Заслуговує на увагу акцент автора на детермінації формування готовності зовнішніми (організаційними, змістовими, технологічними) і внутрішніми (особистісними, мотиваційними, ціннісними) чинниками.

У розділі здійснено ґрунтовне теоретичне обґрунтування педагогічних умов формування готовності майбутніх бакалаврів до використання інновацій у професійній діяльності.

Важливим науковим результатом є розроблена автором структурно-змістова модель формування готовності майбутніх бакалаврів до використання інновацій у професійній

діяльності, що відображає взаємозв'язок теоретичних засад, змістових компонентів, методів і результатів підготовки та створює підґрунтя для цілеспрямованого розвитку інноваційного потенціалу майбутніх бакалаврів із високим рівнем сформованості готовності до використання інновацій у професійній діяльності.

Чжу Цзінькуаном обґрунтовано, що ефективність формування готовності майбутніх бакалаврів до використання інновацій у професійній діяльності забезпечується системним застосуванням сучасних методів навчання, зокрема проєктного, дослідницького, інтерактивного, ігрового, кейс-методу, а також технологій змішаного, мобільного, електронного та «перевернутого» навчання.

У третьому розділі дисертаційного дослідження ґрунтовно представлено методику й організацію педагогічного експерименту, що забезпечує наукову виваженість і послідовність дослідницького процесу. Автором здійснено детальний аналіз й узагальнення результатів дослідно-експериментальної роботи, що дозволило одержати об'єктивні дані щодо ефективності запропонованих педагогічних рішень.

У розділі підтверджено ефективність запропонованих педагогічних умов та реалізовано структурно-змістову модель формування у майбутніх бакалаврів готовності до використання інновацій у професійній діяльності.

Наведені кількісні показники свідчать про позитивну динаміку рівнів сформованості готовності майбутніх бакалаврів до використання інновацій як у контрольній, так і в експериментальній групах, причому у експериментальній групі ці зміни виражені більш інтенсивно. За мотиваційно-ціннісним критерієм у контрольній групі спостерігається поява представників творчого рівня після експерименту, зростання кількості студентів пошукового рівня та зменшення частки репродуктивного й інтуїтивного рівнів. Порівняльний аналіз із контрольною групою демонструє значно менш виражені зміни, що додатково підтверджує результативність запропонованої системи. Важливим є також статистичне обґрунтування достовірності одержаних результатів із використанням критерію Пірсона ( $\chi^2$ ), що підвищує наукову надійність висновків. Проведений експеримент продемонстрував, що запропонована модель формування у майбутніх бакалаврів готовності до використання інновацій у професійній діяльності є ефективним механізмом підготовки фахівця.

Результати науково-дослідної роботи засвідчили виразні відмінності між рівнями позитивної динаміки під час упровадження моделі формування в майбутніх бакалаврів готовності до використання інновацій у професійній діяльності як за окремими критеріями, так і загалом.

За використання критерію Пірсона було забезпечено аргументованість і доказовість висновків дослідження.

Дослідження базується на ґрунтовному вивченні наукової літератури, в результаті якого проаналізовано 194 джерела. Це дало можливість Чжу Цзінькуану сформулювати науково обґрунтовані висновки.

**Достовірність та аргументованість результатів.** Для перевірки результативності запропонованих педагогічних умов проведено педагогічний експеримент, який дозволяє стверджувати про результативність педагогічних умов, спрямованих на підвищення рівня сформованості готовності майбутніх бакалаврів до використання інновацій.

Констатувальний і формувальний етапи педагогічного експерименту чітко сплановані, вірогідність одержаних результатів доведено шляхом застосування методів математичної статистики (критерій Пірсона).

Висновки до розділів достатньо повно характеризують зміст дослідження.

**Повнота викладення наукових положень, висновків і рекомендацій дисертації в опублікованих наукових працях.** Результати дисертаційного дослідження відображено у 15 публікаціях, з яких 7 статей у наукових виданнях, включених до Переліку наукових фахових видань України, 8 тез наукових доповідей.

**Відсутність (наявність) порушення академічної доброчесності.** Під час роботи з дисертацією порушень академічної доброчесності не виявлено, текст роботи є оригінальним. Аналіз публікацій дисертанта засвідчив їх відповідність вимогам до оприлюднення результатів дослідження.

**Значення одержаних результатів для науки й практики та рекомендації щодо їх можливого використання.** Практична значущість одержаних результатів дослідження полягає в розробленні, теоретичному обґрунтуванні та впровадженні в освітній процес професійної підготовки педагогічних умов та методичного забезпечення з формування готовності майбутніх бакалаврів до використання інновацій у професійній діяльності. Зокрема, створено комплекс методичних розробок і тренінгових програм, спрямованих на розвиток інноваційної компетентності здобувачів освіти; розроблено методику реалізації педагогічних умов формування готовності до використання інновацій, що забезпечує поетапне та цілеспрямоване формування її структурних компонентів; запропоновано авторський методичний інструментарій, який базується на сучасних методологічних підходах і забезпечує ефективну організацію освітнього процесу, удосконалено зміст професійної підготовки майбутніх бакалаврів з професійної освіти шляхом оновлення робочих програм навчальних дисциплін на засадах міждисциплінарності та інтеграції, що сприяють формуванню у здобувачів освіти знань і вмінь у сфері педагогічної інноватики.

Результати дослідження можуть бути використані для вдосконалення теоретичних і методичних засад підготовки майбутніх бакалаврів спеціальності 015 «Професійна освіта» до використання інновацій у професійній діяльності; розроблення посібників, освітніх компонентів; у системі педагогічної освіти; у професійній діяльності науково-педагогічних та педагогічних працівників закладів вищої освіти.

**Дискусійні положення та зауваження до змісту дисертації.** Позитивно оцінюючи зміст дисертації, вважаємо за доцільне виокремити такі дискусійні положення:

1. У вступі в рубриці «Особистий внесок здобувача» варто було б вказати, в чому конкретно полягає особистий внесок здобувача, і в яких саме працях, виконаних у співавторстві.

2. У вступі в рубриці «Результати дослідження впроваджено» вказано, що результати дослідження впроваджено в освітній процес Національного університету біоресурсів і природокористування України (НУБіП України), Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка (ПНПУ імені В. Г. Короленка), Університету Григорія Сковороди в Переяславі (УГСП), проте в додатках наявний тільки один із актів впровадження результатів дослідження.

3. У підрозділі 1.2 не зовсім чітко представлена власна позиція автора стосовно певних теоретичних положень, які стосуються досліджуваної проблеми, зокрема щодо сучасних підходів до формування в майбутніх бакалаврів готовності до використання інновацій у професійній діяльності

4. На с. 142, де здійснено опис структурно-змістової моделі, автор не згадує про форми організації навчання, технології навчання, засоби навчання. Водночас, на с. 140 дисертації (рис. 2.5) в авторській структурно-змістовій моделі вони є складниками методичного блоку як центрального елементу моделі і відіграють ключову роль у забезпеченні практичної реалізації визначених теоретичних положень. Також критерії, показники та рівні

сформованості на с. 140 (рис. 2.5) та на с. 142 автор відносить до оцінно-результативного блоку, а на с. 141 – до методичного.

5. Однією із ключових категорій дисертаційного дослідження є готовність. Ураховуючи, що категорія «готовність» становить інтерес і є у центрі уваги не лише педагогіки, а й психології, варто було б зазначити й охарактеризувати психологічний підхід до формування готовності майбутніх бакалаврів до інноваційної діяльності.

**Загальний висновок.** Дисертація на тему: «Формування в майбутніх бакалаврів готовності до використання інновацій у професійній діяльності» є самостійною та завершеною науковою роботою, виконаною особисто дисертантом у вигляді кваліфікаційної наукової праці на правах рукопису.

Дисертація заслуговує на позитивну оцінку, відповідає вимогам наказу Міністерства освіти і науки України № 40 від 12 січня 2017 року «Про затвердження вимог до оформлення дисертації» (зі змінами), Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України № 44 від 12 січня 2022 року, а її автор Чжу Цзінькуан заслуговує на присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 011 «Освітні, педагогічні науки» галузі знань 01 «Освіта/Педагогіка».

**Офіційний опонент професор кафедри психології та педагогіки Хмельницького національного університету, доктор педагогічних наук, професор Олена ГОМОНЮК**